

# SHB 232 SOSYAL REFAH SİSTEMLERİ VE SOSYAL POLİTİKALAR

Konu3: Türkiye'de Sosyal Politika Ve Sosyal Refahın Tarihsel Gelişimi

Öğr. Gör. Ezgi ARSLAN ÖZDEMİR

# TÜRKİYE'DE SOSYAL POLİTİKA ve SOSYAL REFAHIN TARİHSEL GELİŞİMİ



Ülkemizde sosyal nitelikte modern kamusal politikalar esas itibariyle Cumhuriyet Dönemi ile birlikte izlenmeye başlanmıştır.



Cumhuriyet, Türkiye'de sosyal politika ve sosyal refahın tarihsel gelişimi açısından bir dönüm noktasıdır.



Ülkemizde sosyal refah ve sosyal politikaların tarihsel gelişimi Cumhuriyet Öncesi ve Cumhuriyet Dönemi olarak iki ana bölüm çerçevesinde ele alınacaktır.

# CUMHURİYET ÖNCESİ DÖNEM POLİTİKALARI

---

Osmanlı İmparatorluğunda, **kalabalık aileler, sıkı akrabalık, komşuluk ilişkileri ile dini düşüncelerle** biçimlenen geleneksel destekler çerçevesinde, özellikle toplumun korunması gereken güçsüz kesimlerine yönelik (yoksullar, hastalar, dullar, yetimler vb.) geniş bir sosyal koruma hizmetinin varlığından bahsedilebilir.

---

Bu dönemde, büyük ölçüde **İslam dininden** kaynaklanan **zekât, fitre, sadaka, kurban kesme** vb. şekilde ortaya çıkan ve dar gelirliler ile muhtaçlara yönelik yapılan yardımlar, gelirin belirli ölçülerde yeniden ve görelî olarak adil dağılımını amaçlamış ve büyük ölçüde başarı sağlamıştır.

# CUMHURİYET DÖNEMİ POLİTİKALARI (1920-1935 Dönemi)

- Ülkenin sanayileşmesi konusunda izlenecek politikaların belirlenmesi amacıyla düzenlenen ve ilk “sosyal diyalog”, uzlaşma arayışı olarak nitelenebilecek **İzmir İktisat Kongre'sine** her ilçeden bir tüccar, bir sanatkâr, bir işçi, bir şirket, bir banka, üç çiftçi temsilcisi olmak üzere sekiz kişi katılmıştır. Toplam 1135 delegenin katıldığı Kongre'de delegelerin yaklaşık onda birini işçi temsilcileri oluşturmuştur.
- İşçi grubunun Kongrede ortaya koyduğu talepler şöyledir:
  - Amele olarak anılan emek erbabına bundan böyle işçi denilmesi;
  - Olumsuz çalışma koşullarının düzeltilmesi;
  - Örgütlenme hakkının tanınması;
  - Günlük çalışma süresinin 8 saatle sınırlandırılması;
  - Ücretlerin en alt düzeyinin ülkenin geçim durumuyla orantılı olarak her 3 ayda bir belediye meclislerince saptanması
  - Ayrıca minimum çalışma yaşı olarak sanayi kesimi için 12, madencilik kesimi için 18 yaş önerisi; ara dinlenmelerine, izin günlerine ve sosyal güvenliğe ilişkin başkaca işçi talepleri de Kongrede dile getirilmiştir



# 1946-1959 DÖNEMİ

# CUMHURİYET DÖNEMİ POLİTİKALARI (1946-1959 Dönemi)

---

2. Dünya Savaşı sonrasında devletçi sanayileşmeden liberal politikalara doğru bir geçiş süreci yaşanmış ve kamunun yanında özel sektörün de hızla geliştiği, bu anlamda “karma ekonomi” olarak adlandırılabilir bir yapı oluşmuştur.

---

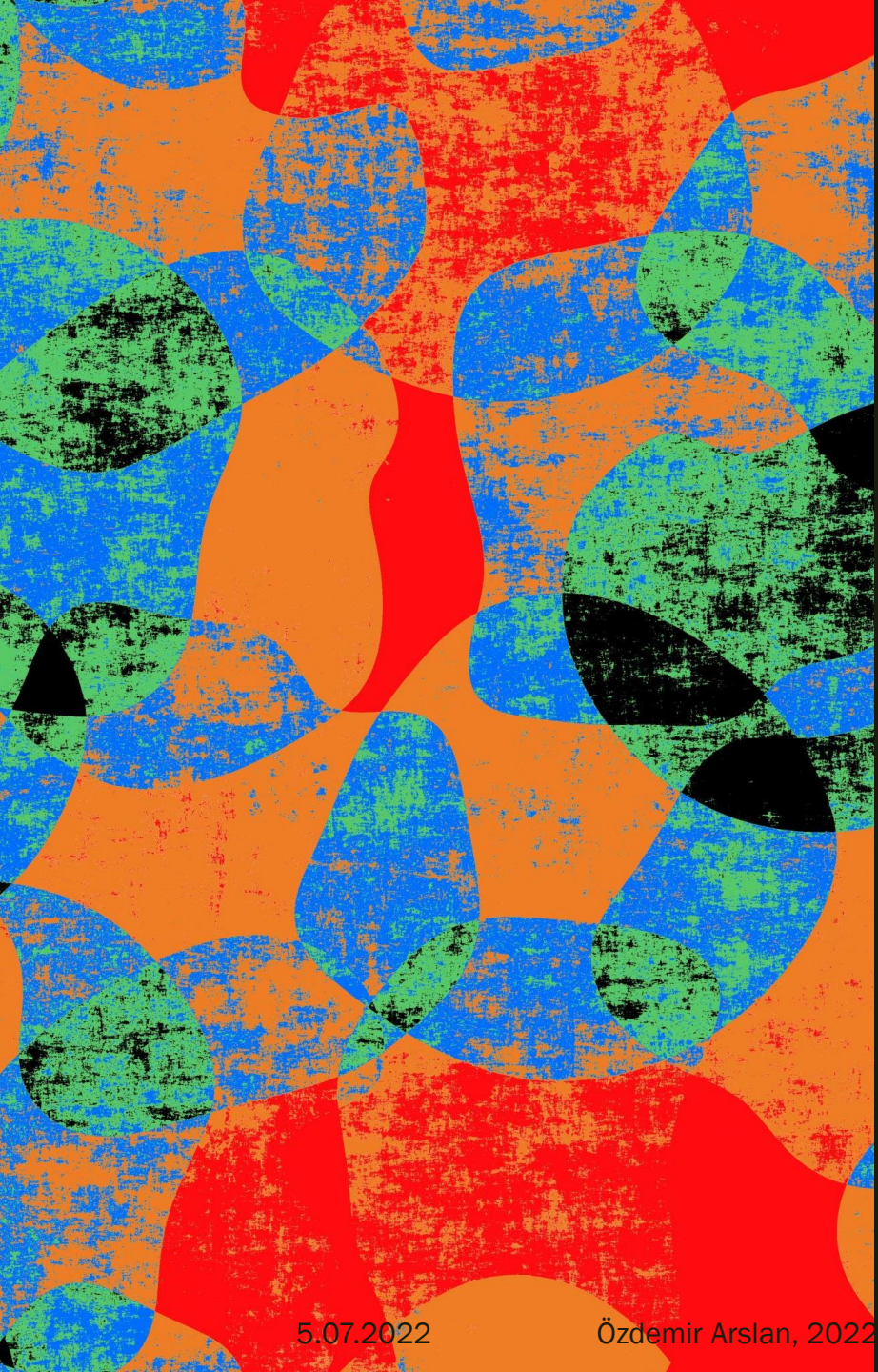
İzlenen sosyal politikalarda da bir hareketlilik ve canlanma olmuş, bu alanda önemli sayılabilecek adımlar atılmıştır. Devletin rolünün giderek arttığı bu dönemde eğitim, sağlık ve çalışma yaşamına ilişkin önemli ilerlemelerin sağlandığı görülmektedir.

---

Bu dönem Türkiye ekonomisi ve çalışma yaşamı üzerindeki uluslararası etkilerin arttığı bir dönem olarak değerlendirilebilir.

---

Örneğin 1942 yılında refah devleti uygulamalarının temelini oluşturan önemli belgelerden birisi kabul edilen Beveridge Raporu’nun İngiltere’de yayınlanması sonrasında konunun Türkiye’de de tartışıldığı ve sosyal güvenlik konusunun sıklıkla ele alındığı görülmektedir.



# 1960-1979 Dönemi

## CUMHURİYET DÖNEMİ POLİTİKALARI (1960-1979 Dönemi)

- Bu dönemde devletin önemli bir yatırımcı olduğu, özel sektörün ise çeşitli araçlarla teşvik edildiği ve desteklendiği **planlı bir kalkınma** dönemine girilmiştir.
- 1963 yılından itibaren yapılan **beş yıllık kalkınma planları** ile ekonomik ve sosyal kalkınma plana bağlanmış, “sosyal devletin” görev ve sorumlulukları daha şeffaf ve görülebilir hale getirilmiştir.
- **1961 Anayasası** ise sosyal politika açısından bir dönüm noktası olmuş, o döneme kadar sosyal güvenlik, çalışma koşullarının iyileştirilmesi, parasız ilköğretim gibi konularla sınırlı kalan sosyal politika uygulamalarında önemli genişleme sağlanmıştır.
- 1961 Anayasası’nda Türkiye Cumhuriyeti’nin nitelikleri arasında “**sosyal hukuk devleti**” ilkesine ilk kez yer verilmiş, “Sosyal ve İktisadi Haklar ve Ödevler” yine ilk kez Anayasa hükümleri ile düzenlenmiştir.





# 1980-2001 Dönemi

## CUMHURİYET DÖNEMİ POLİTİKALARI (1980-2001 Dönemi )

- Enflasyon oranlarının oldukça yüksek olduğu bu dönemde, sosyal güvenlik fonları hızla erirken, **gelir dağılımındaki eşitsizlikler** daha da büyümüştür.
- Diğer yanıyla sanayi alanında kamu yatırımlarının azaldığı ve kamu kuruluşlarının özelleştirildiği bir döneme girilmiştir.
- Devletin yatırımcı olmaktan elini çektiği bu dönemin, devlet anlayışı ve yapılanması açısından da ciddi bir değişim anlamına geldiği açıktır.
- Daha açık bir ifadeyle, devlet “sosyal” olmaktan hızla uzaklaşmış, bütçe açıkları, borsa ve faizdeki iniş çıkışlar gibi küresel ekonominin ve **neo-liberal politikaların** dayattığı konular gündemi işgal etmiş, **adalet, güvenlik ve dış politika konuları ile sınırlı bir devlet anlayışı** gelişmiştir.



# 2002 ve Sonrası Dönem

## CUMHURİYET DÖNEMİ POLİTİKALARI (2002 ve Sonrası Dönem)

- 2001 ekonomik krizi, ekonomik ve sosyal alanda büyük sıkıntılar oluşturmuştur.
- Binlerce işyeri kapanmış, yüzbinlerce kişi işsiz kalmıştır.
- Tüm ülkede toplu eylemler gerçekleştirilirken, Türkiye'nin bir sosyal patlamanın eşiğinde olup olmadığı tartışılmaya başlanmıştır. İşte bu atmosferde krizin yoksul aileler üzerindeki ekonomik etkisini azaltmak ve yoksullukla mücadele eden kamu kurumlarının kurumsal kapasitelerini güçlendirmek üzere Dünya Bankası'ndan 500 milyon dolar tutarında kredi alınmış ve devletin de mali katkılarıyla **2002 yılında Sosyal Riski Azaltma Projesi (SRAP)** başlatılmıştır.
- SYDTF'nin uygulamacı kuruluş olduğu proje, "Hızlı Yardım, Şartlı Nakit Transferi, Kurumsal Geliştirme ve Yerel Girişimler" olmak üzere, birbirini tamamlayan dört bileşenden oluşmaktadır. Hızlı Yardım bileşeni ile SYDV'nin yoksul ailelere yönelik yardım programlarını desteklemek amaçlanmıştır.

## KAYNAKÇA

- Şişman, Y. (2017). Türkiye’de Sosyal Politikanın Dünü, Bugünü: Hayırseverliğin Kurumsallaşması mı? Gelişim mi?. *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 1-22.